

(सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन, २०६४ को दफा ५(३) तथा सूचनाको हक सम्बन्धि
नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको)

२०८२ माघ १ गते देखि चैत मसान्तसम्ममा सम्पादित प्रमुख कृयाकलापहरु (स्वतः
प्रकाशन) को विवरण

नेपाल सरकार
ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं।

२७

१. पृष्ठभूमि:.....	1
२. मन्त्रालयको कार्य विभाजन:.....	1
३. मन्त्रालयको संगठनात्मक संरचना:	3
४. सचिवालय, महाशाखा, जिम्मेवार अधिकारी र सम्पूर्ण टेलिफोन नम्बर:	4
५. मन्त्रालय मातहतका विभाग तथा निकायहरू.....	4
६. मन्त्रालय सम्बद्ध राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरू :.....	5
८. निवेदन उजुरी उपर निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी :.....	5
९. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी :.....	5
१०. सूचना अधिकारी प्रवक्ता र प्रमुखको नाम पद.....	6
११. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची :	6

२७७

१. पृष्ठभूमि:

विकासको मेरुदण्डको रूपमा रहेको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ क्षेत्रलाई समायोजित तरिकाले द्रुत विकास गरी देशको सामाजिक-आर्थिक रूपान्तरण गर्ने एक प्रमुख साधनको रूपमा नेपालको जलस्रोतको दिगो उपयोग गर्दै ऊर्जा तथा सिंचाइ क्षेत्रमा महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू हासिल गर्ने, सम्पूर्ण खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाइ सुविधा पुर्याउने, ऊर्जा सङ्कटलाई न्यूनिकरण गर्ने, निराकरण गर्ने र विद्युत ऊर्जालाई देशको मुख्य ऊर्जाको रूपमा अगाडि बढाउने सोचका साथ ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ क्षेत्रसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण गतिविधिहरूको व्यवस्थापन गर्ने मुख्य दायित्व ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयको रहेको छ । नेपाल सरकारको कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ अनुसार साविकको ऊर्जा मन्त्रालय र सिंचाइ मन्त्रालय तथा सो मातहतका निकायहरूका साथै साविकको वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका बैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र र जल तथा मौसम विज्ञान विभाग समेत समावेश गरी ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय गठन भएको छ ।

२. मन्त्रालयको कार्य विभाजन:

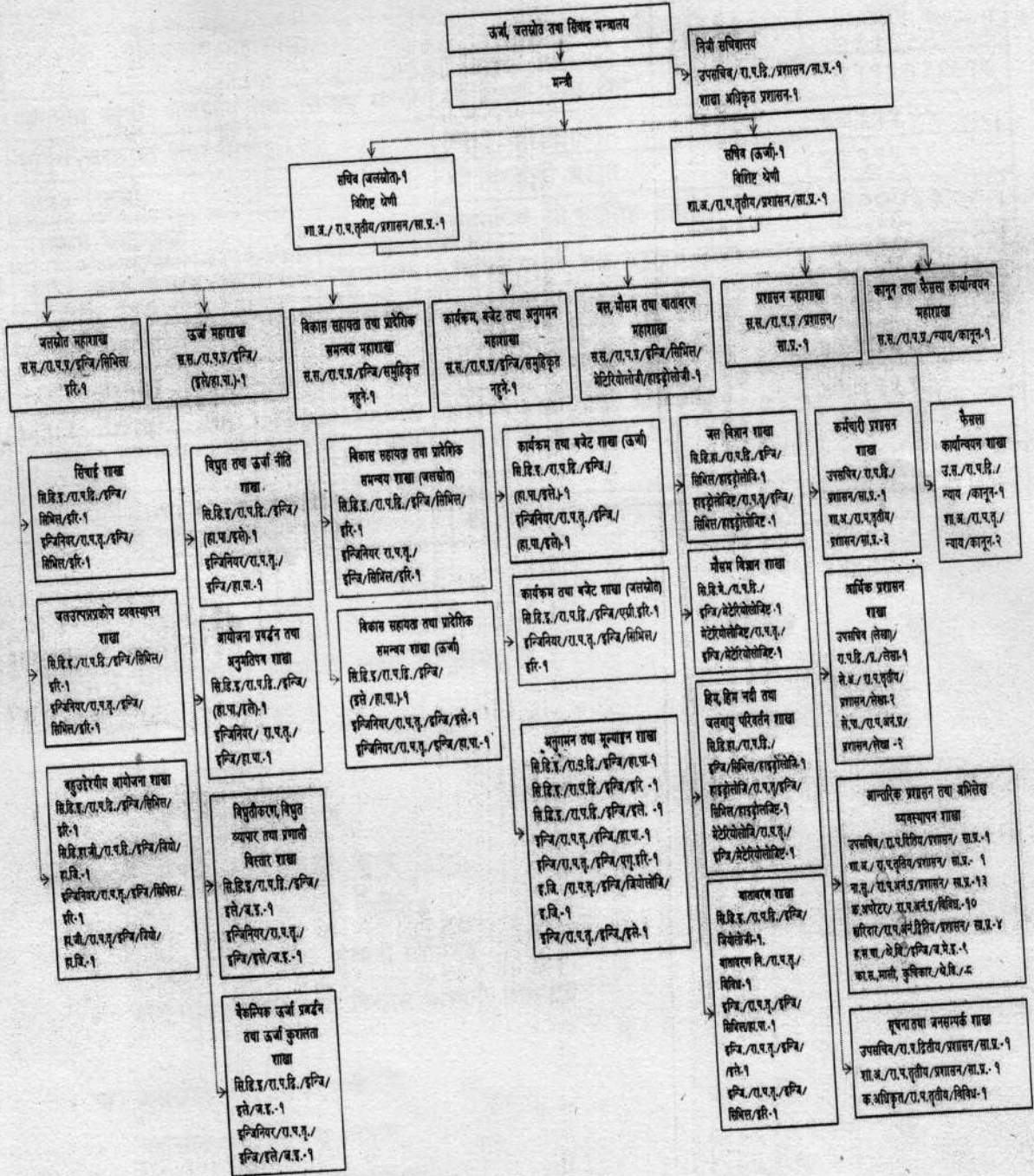
ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयबाट सम्पादन हुने कार्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

१. जलस्रोत र ऊर्जाको दिगो विकास, संरक्षण, उपयोग र पानीको बाँडफाँड सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
२. जलस्रोत र ऊर्जा पूर्वाधार संरचना निर्माणसम्बन्धी एकीकृत नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
३. सिंचाइसम्बन्धी एकीकृत नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
४. नदी बेसिन योजना र जल उपयोगसम्बन्धी गुरुयोजना र नियमन
५. जलस्रोत, ऊर्जा, सिंचाइ र भूमिगत जलस्रोतसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकास
६. प्रमुख नदीहरूको बहाव क्षेत्र निर्धारण र सो क्षेत्रको जमीनको संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोगसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन
७. जलस्रोतसम्बन्धी वस्तु वा सेवा उपयोगको मापदण्ड र नियमन
८. जलस्रोत, ऊर्जा र सिंचाइ क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वय
९. संघीय र अन्तरप्रदेशस्तरमा सञ्चालन हुने जलस्रोत उपयोगका बहुउद्देश्यीय आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण र नियमन
१०. संघीय र अन्तरप्रदेशिक सिंचाइ र अन्तरप्रदेश जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण आयोजनको पहिचान, अध्ययन, निर्माण र नियमन
११. जलस्रोत, ऊर्जा र सिंचाइसम्बन्धी ठूला पूर्वाधार आयोजनाबाट विस्थापितहरूको पुनर्बास र पुनर्स्थापना

१२. संघीय र अन्तरप्रदेश सिंचाइ प्रणालीको बाँध, जलाशय, अन्य संरचना, मुल नहरको सञ्चालन, मर्मत संभार, व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, मापदण्ड र कार्यान्वयन
१३. प्रदेश सीमा नदीको बाढी र नदी नियन्त्रण कार्यक्रम सञ्चालनमा समन्वय र सहयोग
१४. जलस्रोत, ऊर्जा र सिंचाइसम्बन्धी तथ्याडक व्यवस्थापन, अध्ययन अनुसन्धान
१५. राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन तथा विस्तार
१६. राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय विद्युत व्यापार सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, सन्धि सम्झौता कार्यान्वयन र नियमन
१७. राष्ट्रिय महत्वका बहुउद्देश्यीय जल आयोजना र अन्तर जलाधार स्थानान्तरण
१८. विद्युत सेवाको मापदण्ड, गुणस्तर र महसुल सम्बन्धी नीति र नियमन
१९. विद्युत सेवाको राष्ट्रिय र क्षेत्रिय भार प्रणाली व्यवस्थापन र सञ्चालन
२०. नवीकरणीय र वैकल्पिक उर्जाको उपयोग, गुणस्तर र मापदण्ड
२१. विद्युत विकासमा लगानी
२२. जल तथा मौसम विज्ञान सेवासम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, तथ्याडक, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
२३. मौसम तथा बाढी पूर्वानुमान
२४. विपद पूर्व सूचना प्रणालीको विकास तथा सम्प्रेषण
२५. जलवायुसम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना आदन प्रदान
२६. जल तथा मौसमी राडार, रेडियोसोन्डे, चट्यान नेटवर्क, सौर्य विकीरण केन्द्रहरुको व्यवस्थापन र सूचना प्रवाह
२७. हिमनदी तथा हिमताल
२८. मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय
२९. मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन
३०. नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवाअन्तर्गत देहायका समूह, उपसमूहको सञ्चालन
- क) इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ्ग समूह
- ख) मेकानिकल इन्जिनियरिङ्ग समूह
- ग) मेटेरियोलजी समूह
- घ) एगृ इरिगेशन इन्जिनियरिङ्ग समूह
- ङ) सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहको इरिगेशन, हाइड्रोपावर र हाइड्रोलजी उपसमूह ।

२७३

३. मन्त्रालयको संगठनात्मक संरचना:

26

४. सचिवालय, महाशाखा, जिम्मेवार अधिकारी र सम्पूर्ण टेलिफोन नम्बर:

सि. नं.	सचिवालय/महाशाखा	जिम्मेवार अधिकारी	फोन नं.
१	माननीय ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्री	श्री विराज भक्त श्रेष्ठ	४२११५१३/५१८
२	सचिव (जलस्रोत तथा सिंचाइ)	श्री सरिता दवाडी	४२११४२६
३	सचिव (ऊर्जा)	श्री चिरञ्जीवी चटौत	४२११५१६
४	प्रशासन महाशाखा	सहसचिव श्री रुद्रसिंह तामाङ	४२०००३३
६	कानून तथा फैसला कार्यान्वयन महाशाखा	सहसचिव श्री जंग बहादुर डाँगी	४२०००३१
७	कार्यक्रम, बजेट तथा अनुगमन महाशाखा	सहसचिव श्री महेश्वर श्रेष्ठ	४२११५०९
८	जलस्रोत महाशाखा	सहसचिव श्री सुशिलचन्द्र आचार्य	४२००१२२
९	ऊर्जा महाशाखा	सहसचिव श्री सन्दीप कुमार देव	४२११५३६
१०	विकास सहायता तथा प्रादेशिक समन्वय महाशाखा	सहसचिव श्री सागर राज गौतम	४२११५२३
११	जल, मौसम तथा वातावरण महाशाखा	सहसचिव श्री जगदिश्वरमान कर्माचार्य	४२११९१२

५. मन्त्रालय मातहतका विभाग तथा निकायहरू

(क) ऊर्जातर्फ

- विद्युत विकास विभाग
- नेपाल विद्युत प्राधिकरण
- वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र
- विद्युत उत्पादन कम्पनी लिमिटेड
- राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेड
- जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लिमिटेड

(ख) जलस्रोत तथा सिंचाइतर्फ

- जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग
- जल तथा मौसम विज्ञान विभाग
- जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र

२००

६. मन्त्रालय सम्बद्ध राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरु :

(क) ऊर्जातर्फ

- बुढीगण्डकी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

(ख) जलस्रोत तथा सिंचाइतर्फ

- सिक्टा सिंचाइ आयोजना
- बबई सिंचाइ आयोजना
- रानीजमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना
- भरी-बबई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना
- सुनकोशी-मारिन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना
- महाकाली सिंचाई आयोजना

७. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि :

(क) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर :

१. सूचनाको हक सम्बन्धि नियमावली २०६५ को नियम ४ बमोजिम र
२. अन्य विशेष कानूनले तोके बमोजिमको दस्तुर

(ख) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने अवधि :

१. सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन २०६४ को दफा ७ ले तोकेको अवधि भित्र र
२. अन्य विशेष कानूनले अवधि तोकेकोमा सोही बमोजिमको

८. निवेदन उजुरी उपर निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी :

प्राप्त उजुरीहरु सम्बन्धित अधिकारीले हेरी सम्बन्धित महाशाखा र शाखामा आवश्यक कारवाहीको लागि पठाइने र शाखा प्रमुखबाट कारवाही प्रकृया अगाडी बढाईने ।

९. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी :

- ऊर्जा तर्फ सचिव श्री चिरञ्जीवी चटौत
- जलस्रोत, सिंचाइ तथा मौसम विज्ञान तर्फ सचिव श्री सरिता दवाडी

२७२ ५

१०. सूचना अधिकारी प्रवक्ता र प्रमुखको नाम पद

प्रमुख

प्रमुख

प्रवक्ता

सूचना अधिकारी

सचिव (जलस्रोत तथा सिंचाइ) श्री सरिता दवाडी

सचिव (ऊर्जा) श्री चिरञ्जीवी चटौत

सहसचिव श्री सन्दीप कुमार देव

सि.डि.इ. श्री राजु महर्जन

११. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची :

• नेपालको संविधान

• ऐन:

१. विद्युत नियमन आयोग ऐन, २०७४
२. विद्युत चोरी नियन्त्रण ऐन, २०५८
३. विद्युत ऐन, २०४९
४. जलस्रोत ऐन, २०४९
५. नेपाल विद्युत प्राधिकरण ऐन, २०४१

• नियमावली:

१. विद्युत नियमन आयोग नियमावली, २०७६
२. विद्युत चोरी नियन्त्रण नियमावली, २०५९
३. सिंचाइ नियमावली, २०५६
४. जलस्रोत नियमावली, २०५०
५. विद्युत नियमावली, २०५०

• निर्देशिकाः:

१. कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०८१
२. वैदेशिक सहायतामा निर्माण/सञ्चालन हुने आयोजनाहरूको लागि आवश्यक मालवस्तुको माष्टर लिष्ट स्वीकृति तथा संशोधन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७९
३. ग्रिड कनेक्टेड वैकल्पिक विद्युत विकास सम्बन्धी कार्यविधि (पहिलो संशोधन), २०७८
४. जलस्रोत सम्बन्धी शोध, अनुसन्धान तथा ईन्टरनेसिपको व्यवस्था गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७
५. विद्युत आयोजनाको अनुमतिपत्र सम्बन्धी निर्देशिका (संशोधन सहित), २०७५

६. जनताको जलविद्युत कार्यक्रम (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि (संशोधन सहित), २०७५
७. विद्युत आयोजनाको लागि विदेशी विनिमय सुविधा सिफारिस सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४
८. जलविद्युत तथा प्रसारण आयोजनाहरूको प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३
९. जलविद्युत आयोजना विकास सम्झौता सम्बन्धी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७०
१०. सिंचाइ तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण सम्बन्धी निर्माण कार्यहरू उपभोक्ता संस्था मार्फत निर्माण कार्य सञ्चालन गर्ने/गराउने कार्यविधि, २०६९

१२. सम्पादन गरेका मुख्य मुख्य कामको विवरण

आ.व. २०८२/८३ को माघदेखि चैतसम्मको प्रगति:

ऊर्जा:

१. हालसम्ममा ४ हजार २ सय ९६ मेगावाट (परीक्षणमा रहेका आयोजना र वैकल्पिक ऊर्जाको स्रोतबाट उत्पादित बाहेक) विद्युत उत्पादन भई राष्ट्रिय प्रणालीमा जडान भएको।
२. हालसम्म ६६ के.भि. भन्दा माथिका करीव ७ हजार ३ सय ६० सर्किट किलोमिटर प्रसारण लाइन तथा १४३२३ एम.भि.ए. क्षमताको सबस्टेशन निर्माण भएका छन्।
३. हालसम्म ३३ के.भि. का करीव ८ हजार २ सय २५ सर्किट किलोमिटर प्रसारण लाइन तथा ३३०८ एम.भि.ए. क्षमताको सबस्टेशन निर्माण भएका छन्।
४. विद्युत चुहावट १२.५% मा रहेको छ।
५. प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत ४ सय ५० किलोवाट घण्टा पुगेको छ।
६. हालसम्म राष्ट्रिय विद्युत प्रणाली र वैकल्पिक ऊर्जाको स्रोतबाट विद्युतमा पहुँच प्राप्त जनसंख्या ९९% पुगेको छ।
७. हालसम्म विद्युत निर्यात २ हजार ९ सय १८ गिगावाट घण्टा भएको छ भने विद्युत आयात करीव ५ सय ९० गिगावाट घण्टा भएको छ।
८. हालसम्म सौर्य विद्युत उत्पादन क्षमता ६२.७ मेगावाट पुगेको छ। साथै हालसम्म लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनाबाट ५५.३ मेगावाट विद्युत उत्पादन भएको छ।

 ७

९. यस अवधिमा सूचना माग सम्बन्धी ३ वटा निवेदन प्राप्त भएको र सबै निवेदन उपर नियमानुसार कारवाही भई सूचना/जानकारी समयमा उपलब्ध गराइएको।

जलस्रोत तथा सिंचाई:

जलस्रोत तथा सिंचाई विभाग :

१. हालसम्म सिंचाई सुविधा (संघीयस्तर मात्र) १५,८७,९१० हेक्टर जमिनमा सिंचाई पुगेको छ।
२. सिंचाईयोग्य भूमिमध्ये वर्षैभरी सिंचाई सुविधा पुगेको भूमि ५,३२,०९०.७ हेक्टर रहेको छ।
३. कृषियोग्य जमिनमा भूमिगत सिंचाई सुविधा ५,४६,४२० हेक्टर पुगेको छ।
४. कृषियोग्य जमिनमा लिफ्ट र जलाशय सिंचाई सुविधा ५६७१ हेक्टर पुगेको छ।
५. कृषियोग्य जमिनमा सतह सिंचाई सुविधा १०,३५,८१५ हेक्टर पुगेको छ।
६. ठुला तथा मझौला नदीमा तटबन्धन निर्माण १४९४.७१ कि.मि. भएको छ।
७. साथै तटबन्धन निर्माणबाट जग्गा उकास १३,७२१.८८ हेक्टर भएको छ।

जल तथा मौसम विज्ञान विभाग:

१. स्वचालित जलमापन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन १९२ वटा सम्पन्न भएका छन्।
२. स्वचालित मौसम मापन केन्द्र स्थापना र सञ्चालन ३५५ वटा सम्पन्न भएका छन्।
३. मौसमी राडार स्थापना र सञ्चालन गर्ने (संख्या) ३ वटा सम्पन्न भएका छन्।

२७